

A black and white photograph of a narrow, rocky tunnel. The walls and floor are composed of rough, textured rock. The tunnel leads to a bright opening at the end, creating a strong contrast between the dark interior and the light exterior. The perspective is from within the tunnel, looking towards the exit.

**FERDINAND
VON SCHIRACH**

B O H

OBSAH

7	BOH Ferdinand von Schirach
94	Suicídium a eutanázia z hľadiska existenciálneho, náboženského a kultúrneho Hartmut Kreß
99	Asistencia pri suicídiu. Pohľady na etickú kontroverziu Bettina Schöne-Seifert
107	Suicídium v práve Henning Rosenau
114	Právna situácia v Slovenskej republike (rozhovor s Petrom Kováčom) Jana Wild
117	Poznámka prekladateľky
118	Literatúra

Roly:**PRESEDNÍČKA** Etickej rady**RICHARD GÄRTNER****BRANDTOVÁ**, očná lekárka**BIEGLER**, advokát**KELLEROVÁ**, členka Etickej rady**LITTENOVÁ**, právna znalkyňa**SPERLING**, lekárskeho znalca**THIEL**, teologický znalec**Miesto:**

Berlínsko-brandenburská akadémia vied, Leibnizova sála

Trvanie:

Asi 90 minút a jedna prestávka

Všetky roly, okrem biskupa Thiela, môžu hrať ženy alebo muži.

PRVÉ DEJSTVO

Zasadanie Nemeckej etickej rady. Na javisku je Predsedníčka Etickej rady, Gärtner, Brandtová, Kellerová, Biegler, Littenová, Sperling a Thiel. Na stoloch majú mikrofóny. Všetci zúčastnení majú pred sebou spisy, laptopy a tablety.

PRESEDNÍČKA*Priamo publiku.*

Dámy a páni, otváram toto zasadanie Nemeckej etickej rady, ktoré je otvorené pre verejnosť. Veľmi vám ďakujem, že ste dnes prišli. Tentoraz rada zasadá na základe vlastného rozhodnutia. Ide o nasledovný prípad: Richard Gärtner, ktorého tu vítam,

Predsedníčka kývne na Gärtnera,

požiadal Spolkový inštitút pre lieky a zdravotnícke výrobky o smrteľnú dávku pentobarbitalu sodného. Je to liek, ktorý v iných krajinách používajú organizácie pre eutanáziu. Pán Gärtner vyhlásil, že si chce vziať život. Mimoriadne na tejto situácii je, že pán Gärtner nie je smrteľne chorý ani netrpí bolesťami, ale že je úplne zdravý. Spolkový inštitút mu liek odmietol vydať. Pán Gärtner sa následne obrátil na svoju rodinnú lekárku a požiadal ju o pomoc pri sebausmrtení. Toľko k faktom. Takže, dámy a páni, otázka, ktorú máme dnes pred sebou, znie celkom jednoducho: máme tu človeka, ktorý už nechce žiť a ktorý žiada o lekársku pomoc, aby sa mohol zabiť. Nemecký Spolkový ústavný súd prednedávnom vydal zásadné rozhodnutie, ktoré garantuje práva ľuďom, ako je pán Gärtner. Dnes máme teda veľmi liberálnu právnu úpravu eutanázie. Spoločenská diskusia sa tým však nekončí, práve naopak. Právna otázka, či lekár *smie* človeku poskytnúť pomoc pri samovražde, je síce vyjasnená, ale ostáva otázka etická. A tá znie: *má* lekár pomôcť pri samovražde? O tejto etickej otázke sa dnes budeme zhovárať.

BIEGLER

Pri suicídiu.

Zákon zakazujúci eutanáziu prijatý v Nemecku v roku 2015 bol výrazne iniciovaný a podporovaný cirkvami. Vzhľadom na tento fakt treba zdôrazniť, že odklon od radikálneho „nie“ sa najnovšie čiastočne ukazuje dokonca aj na náboženskej úrovni. Otvorenie myslenia možno do istej miery pozorovať v protestantizme, v liberálnom judaizme a príležitostne aj u katolíckych autorov, najmä u Hansa Künga. Tu sa na pozadí náboženstva rozvíjajú argumentačné línie, ktoré relativizujú starú dogmu o tom, že Boh je vlastníkom života, a osobnú slobodu ľudského rozhodovania odobrujú aj z vnútorných náboženských dôvodov.

ODKAZY NA LITERATÚRU

G. Wolfslast/K.W. Schmidt (Hg.), *Suizid und Suizidversuch*, C. H. Beck, München 2005. — H. Kreß, *Ärztlich assistierter Suizid. Das Grundrecht von Patienten auf Selbstbestimmung und die Sicht von Religionen und Kirchen — ein unaufhebbarer Gegensatz?*, Zentrum für Medizinische Ethik, Bochum 2012 (aj online). — H. Kreß, *Medizinisch assistierter Suizid — Regulierungsbedarf im Strafrecht?*, in: *Jahrbuch für Wissenschaft und Ethik*, Bd. 20, Walter de Gruyter, Berlin 2016, S. 29–49. — H. Küng, *Glücklich sterben?*, Piper, München 2014. — E. Klapheck, *Jüdische Positionen zur Sterbehilfe*, Hentrich & Hentrich, Berlin 2016. — H. Wedler, *Suizid kontrovers*, W. Kohlhammer, Stuttgart 2017.

✱ **PROF. DR. HARTMUT KREß** bol dlhé roky profesorom etiky na Universität Kiel a neskôr na Katedre sociálnej etiky na Evanjelicko-teologickej fakulte na Universität Bonn. Od roku 2018 prednáša na Právnickej fakulte Universität Düsseldorf.

Bettina Schöne-Seifert

ASISTENCIA PRI SUICÍDIU (EUTANÁZIA): POHLADY NA ETICKÚ KONTROVERZIU

1

Rámec, pozadie

Suicídium je latinský termín pre sebausmrtenie. Znie klinicky triezvo, ale je neutrálnejší než výraz samovražda, ktorý podvedome vzbudzuje výčitky, alebo než výraz dobrovoľná smrť, ktorý je zasa podvedome romantizujúci. Suicidálne túžby môžu mať rozličné dôvody alebo motívy a ich vykonanie je možné uskutočniť rôznymi prostriedkami: napríklad zastrelením sa, utopením sa, skočením pod vlak alebo, menej brutálne, otrávením sa — a to krutým spôsobom, napríklad jedom na potkany, alebo jemnejšie — vhodným narkotikom. Druhý menovaný spôsob vyžaduje pomoc: pri obstaraní a dávkovaní prostriedku alebo na zabezpečenie úspešného podania.

Rozsah, v akom je eutanázia, teda asistencia pri suicídiu, limitovaná alebo zakázaná, je na jednej strane regulovaný príslušným trestným, zmluvným alebo profesijným právom, ktoré dnes v mnohých krajinách predstavuje pohyblivé pole. Za ním je však ďalšia rovina, a to rovina *etického* hodnotenia. Tá má významný vplyv na to, ako sa o asistencii pri suicídiu diskutuje politicky a ako je eutanázia regulovaná právne. V nasledujúcich riadkoch pôjde výlučne o etiku asistencie pri suicídiu.

Prevažná väčšina suicidálnych želaní vzniká v pomätení alebo v spontánnom zúfalstve v dôsledku psychiatrických ochorení, pôsobenia drog alebo v akútnych životných krízach. Niet pochýb o tom, že realizácii takýchto želaní treba zabrániť všetkými ľudskými prostriedkami, a nie podporovať ich či im napomáhať. O podpore suicídia nemá zmysel eticky diskutovať ani vtedy, ak motívom osoby, ktorá pri ňom asistuje, je jej osobný prospech alebo keď je motív suicidenta nezodpovedný voči tretej strane — napríklad vtedy, ak by sa chcel vyvliecť z povinností voči iným alebo zbaviť sa dlhov.

postoje voči eutanázii rôzne. Celkom plynulo zahŕňajú celé spektrum, a to od úplného a striktného odmietania všetkých foriem eutanázie, cez schvaľovanie či tolerovanie jej pasívnych foriem až po zástancov aktívnej eutanázie.

V slovenskom práve sa slovo „eutanázia“ vyskytuje len štyrikrát v troch zákonoch. Dvakrát sa spomína v zákone o liekoch a raz v zákone o veterinárnej starostlivosti v súvislosti s veterinárnou eutanáziou. Iba v *Etickom kódexe zdravotníckeho pracovníka*, ktorý je súčasťou zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, sa výslovne uvádza, že eutanázia a asistované suicídium sú neprípustné.

V roku 2015 sa uskutočnilo neúspešné referendum, v ktorom jedna z otázok znela „Súhlasíte s tým, aby školy nemohli vyžadovať účasť detí na vyučovaní v oblasti sexuálneho správania či eutanázie, ak ich rodičia alebo deti samy nesúhlasia s obsahom vyučovania?“ Na referende sa zúčastnilo len o niečo viac ako 21 percent voličov, pričom 90 percent z nich na túto otázku odpovedalo „áno“.

Eutanázia sa spomína aj v rámci obsahovej náplne špecializácie „starostlivosť o seniorov“ pre praktické sestry.

Kedysi som vravel, že eutanázia na Slovensku „nehrozí“. To stále platí. Stačí si pripomenúť reakciu časti spoločnosti na film *Dobrá smrť* režiséra Tomáša Krupu. Existujú však aj prieskumy, podľa ktorých najmä mladšia časť populácie nemá voči eutanázii negatívny postoj: zdravotníci i bežní občania sa v zásade zhodujú v názore, že život v určitých situáciách už nemá zmysel ďalej predlžovať. Takúto odpoveď dalo 70 percent respondentov.

Na záver už len jeden právny fakt. Ústava Slovenskej republiky legalizáciu eutanázie nevyklučuje.

*** DOC. JUDR. MUDR. PETER KOVÁČ, PHD. ET PHD.**, súdny znalec v oblasti súdneho lekárstva, lekár a advokát, absolvent Lekárskej fakulty (1996) a Právnickej fakulty (2002) Univerzity Komenského. Pôsobil v Ústave súdneho lekárstva Lekárskej fakulty UK, na Katedre trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity, je partnerom Inštitútu forenzných medicínskych expertíz a of counsel medzinárodnej advokátskej spoločnosti Kinstellar.

Poznámka prekladateľky

Hoci v slovenskom právnickom jazyku sa o eutanázii hovorí ako o asistovanej „samovražde“, v preklade hry používam slovo „sebausmrtenie“ — a to najmä preto, že výraz „samovražda“ sa už na prvej strane hry odmieta (Biegler: „Mali by sme povedať suicídium alebo sebausmrtenie, nie samovražda. Zabiť sám seba nie je vražda.“). Výraz „sebeusmrtenie“ sa alternatívne používa v súčasnom českom jazyku práva a medicíny. Výraz „Suizid“ je v nemčine bežne zrozumiteľný a frekventovanejší než naše „suicídium“. Výraz „eutanázia“, s ktorým sa najčastejšie pracuje v našom odbornom jazyku, a to v slovenčine aj v češtine, je však naopak v kontexte nemeckom zaťažovaný historicky: spája sa s národným socializmom a so systematickým vyvražďovaním postihnutých a chorých ľudí, preto sa dnes v medicínskom a právnickom jazyku pracuje s pojmami ako „Sterbehilfe“ alebo „Suizidbeihilfe“ a podobne.

Vo viacerých krajinách majú občania možnosť písomne vyjadriť svoju vôľu pre prípad, že by sa v budúcnosti ocitli ako pacienti neschopní rozhodovania. V tomto „vopred vyslovenom prianí“ alebo „predchádzajúcom prianí“ či „živej vôli“ („Patientenverfügung“ v nemčine – podľa nemeckej právnej úpravy z roku 2009, „living will“ alebo „advanced directives“ v angličtine) občan môže odmietnuť určité terapie alebo zásahy (napríklad opatrenia, ktoré predlžujú život). Táto vôľa nadobúda účinnosť len vtedy, keď sa pacient už nemôže samostatne vyjadrovať (napríklad keď je v bezvedomí).